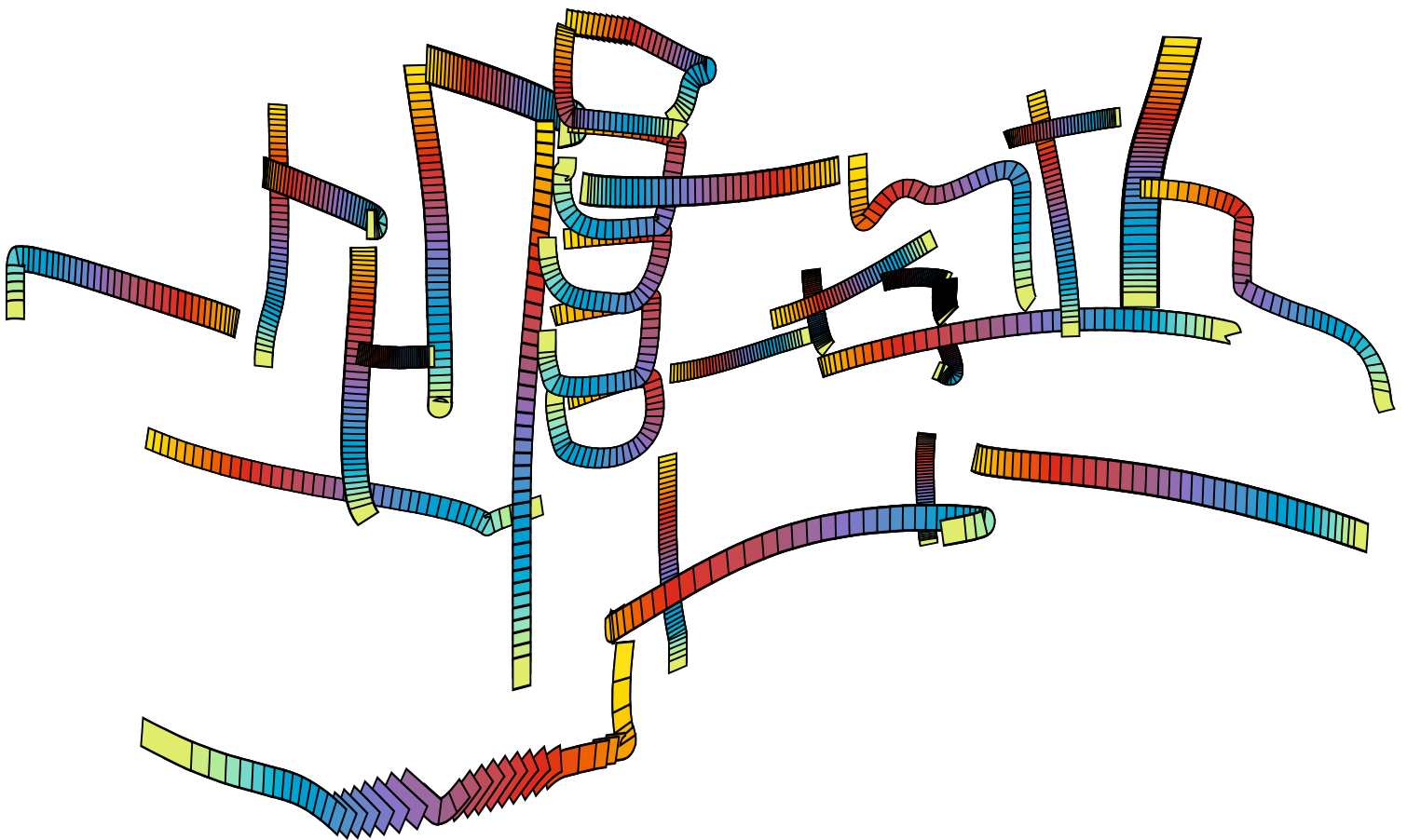
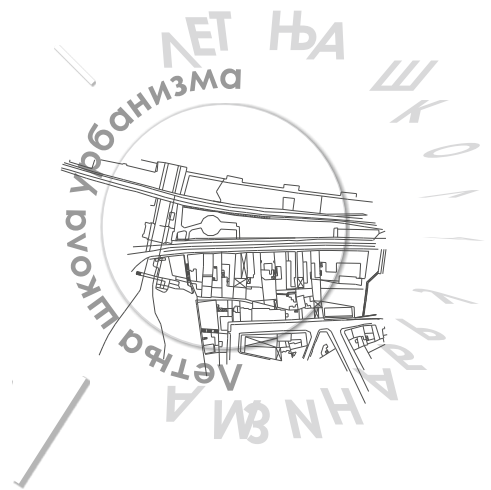

Уредници / Editors:
др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић

Удружење урбаниста Србије
Serbian Town Planners Association

ИСКУСТВА И ПЕРСПЕКТИВЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА
СА ЈЕДНОСТЕПЕНИМ КОНЦЕПТОМ ПЛАНА КАО ОСНОВНИМ
УЛОГА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА У ДРУШТВУ – Е-ПРОСТОР

EXPERIENCE AND PERSPECTIVES OF URBAN PLANNING
WITH SINGLE-STAGE PLAN CONCEPT AS BASIC ONE
ROLE OF GEO-DATA IN SOCIETY – E-SPACE

Врњачка Бања, 10-12. јун 2021.

УДРУЖЕЊЕ УРБАНИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN TOWN PLANNERS ASSOCIATION

РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД
REPUBLIC GEODETIC AUTHORITY

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА
17. ЛЕТЊА ШКОЛА УРБАНИЗМА
И УПРАВЉАЊА ГЕОПРОСТОРНИМ ПОДАЦИМА

INTERNATIONAL CONFERENCE
17TH SUMMER SCHOOL OF URBANISM
AND GEO-DATA MANAGEMENT

**ИСКУСТВА И ПЕРСПЕКТИВЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА
СА ЈЕДНОСТЕПЕНИМ КОНЦЕПТОМ ПЛАНА КАО ОСНОВНИМ**

**УЛОГА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА У ДРУШТВУ –
Е-ПРОСТОР**

**EXPERIENCE AND PERSPECTIVES OF URBAN PLANNING WITH
SINGLE-STAGE PLAN CONCEPT AS BASIC ONE**

**ROLE OF GEO-DATA IN SOCIETY –
E-SPACE**

Врњачка Бања, 10-12. јун 2021.

Група аутора: **I ИСКУСТВА И ПЕРСПЕКТИВЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА СА ЈЕДНОСТЕПЕНИМ КОНЦЕПТОМ ПЛАНА КАО ОСНОВНИМ / II УЛОГА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА У ДРУШТВУ – Е-ПРОСТОР**

Издавач: Удружење урбаниста Србије, Београд

За издавача: др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије

Уредници: др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић

Рецензенти: др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географски институт „Јован Цвијић“
Доц. др Малина Чворо, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет, Бања Лука
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд

Научни одбор: Проф. др Александра Ђукић, председник, Архитектонски факултет Београд, УУС
др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
др Игор Марић, Матична секција архитектата ИКС, СИТС
мр Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
мр Борко Драшковић, директор Републичког геодетског завода
др Божидар Манић, УУС, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Проф. др Петар Митковић, Грађевинско-архитектонски факултет Ниш
мр Бранислав Антонић, УУС, Архитектонски факултет Београд
Доц. др Ратка Чолић, Архитектонски факултет Београд
др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географски институт „Јован Цвијић“
Доц. др Малина Чворо, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет Бања Лука
Проф. др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица
Проф. др Нусрет Мујагић, Универзитети у Сарајеву и Тузли
Проф. др Страхиња Трпевски, Архитектонски факултет Скопље
др Жаклина Ангеловска, Комора архитектата и инжењера Северне Македоније
Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађевинско-архитектонски факултет Ниш
Проф. др Марија Маруна, Архитектонски факултет Београд
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд
Проф. др Дарко Реба, Департман за архитектуру и урбанизам ФТН Нови Сад
мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије
мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије
др Марија Лалошевић, Урбанистички завод Београда
др Верољуб Трифуновић, УУС, Удружење урбаниста Србије
Доц. др Драгутин Радосављевић, Удружење урбаниста Србије
Проф. др Весна Златановић Томашевић, Удружење инжењера Београда

Организационо-програмски одбор: Зоран Д. Јовановић, председник, Републички геодетски завод, УУС
Татјана Симоновић, Удружење урбаниста Србије, ИКС
Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије
Милка Павловић, Рума, Удружење урбаниста Србије
Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије
Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије
Мр Миролjub Станковић, ЈП Завод за урбанизам Ниш
Марија Пауновић Милојевић, Инфоплан, Аранђеловац, УУС
Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије
Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије
Бојан Алимпић, Шабац, Удружење урбаниста Србије
Лазар Мандић, Крагујевац, Удружење урбаниста Србије

Технички уредник: Светлана Јаковљевић

Дизајн корица: Јасна Марићевић

Тираж: 300 примерака

Штампа: УНИГРАФ, Ниш

Година: 2021.

ISBN: 978-86-84275-44-0

ЗБОРНИК РАДОВА ЈЕ ШТАМΠΑНА УЗ ПОДРШКУ ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

I ИСКУСТВА И ПЕРСПЕКТИВЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА СА ЈЕДНОСТЕПЕНИМ КОНЦЕПТОМ ПЛАНА КАО ОСНОВНИМ	1
<i>Проф. др Александра Ђукић, др Јелена Марић</i> SHRINKING CITY: ФЕНОМЕН, УЗРОЦИ, ТИПОЛОГИЈА И ПОСЛЕДИЦЕ ЛОКАЦИЈЕ НА ПЕРИФЕРИЈИ РЕГИОНА.....	3
<i>др Бранислав Антонић</i> ОПАДАЊЕ ГРАДОВА СРЕДЊЕ ВЕЛИЧИНЕ У СРБИЈИ: ДА ЛИ И КАКО ПОЛОЖАЈ ГРАДА У СКЛОПУ ДРЖАВЕ УТИЧЕ НА ОВУ ПОЈАВУ?.....	11
<i>Проф. др Виталиј Стадников</i> ПИТАЊЕ ПРАВИЛА ЗОНИРАЊА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ИСТОРИЈСКИХ ГРАДОВА У РУСИЈИ: ЗОНИРАЊЕ ПРЕМА ОБРАСЦИМА НАСЛЕЂЕНОГ ОБЛИКОВАЊА.....	21
<i>Мр Миодраг Ференчак</i> СРБИЈИ ЈЕ ПОТРЕБАН БОЉИ УРБАНИЗАМ – ПОДСЕТНИК НА НЕКЕ НАСЛЕЂЕНЕ И НОВЕ ОБЛИКЕ У УРБАНИСТИЧКОМ СИСТЕМУ УЗ ПРЕЛАЗ НА НОВЕ ТИПОВЕ ПРЕДУЗЕТНИШТВА.....	31
<i>др Неда Живак, мр Марко Иванишевић, Стеван Чукић,</i> ГЕНЕЗА И МОДИФИКАЦИЈА ЛЕГИСЛАТИВНЕ МАТЕРИЈЕ У ОБЛАСТИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНИРАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ.....	39
<i>Проф. др Весна Златановић-Томашевић</i> ТЕОРЕТСКЕ ПРЕТПОСТАВКЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА И ОДРЖИВ УРБАНИ РАЗВОЈ.....	45
<i>Марија Косовић, Ана Граовац</i> ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ КАО ИНСТРУМЕНТ ЗА ТРАНСФОРМАЦИЈУ БЕОГРАДСКИХ BROWNFIELD ПОДРУЧЈА.....	51
<i>Весна Теофиловић, др Јасмина Ђокић Павков</i> ЗОНЕ ЗАШТИТЕ ДАЛЕКОВОДА У ГРАДСКОМ ПОДРУЧЈУ: ИЗАЗОВИ У ПЛАНИРАЊУ.....	59
<i>Мирјана Ђурић, Мирјана Маринковић Габарић, Милун Милићевић, Владимир Раковић</i> АСПЕКТ СТРАТЕШКОГ ПЛАНИРАЊА У ПЛАНОВИМА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЦЕЛИХ ГРАДСКИХ НАСЕЉА.....	67
<i>др Јасмина Ђокић Павков Ана Граовац</i> ПРОБЛЕМИ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНОВА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ БЕОГРАДА.....	73
<i>др Марија Маруна, др Александра Ђорђевић</i> ПОСТ COVID-19 БЕОГРАД: У СУСРЕТ ГУП-У 2041.....	81
<i>др Данијела Миловановић Родић, Љубица Славковић, др Марија Маруна, Ксенија Радовановић</i> ИНТЕРАКТИВНИ УРБАНИЗАМ: ИСКУСТВА РАЗВОЈА И ПРИМЕНЕ ОН-ЛАЈН ПЛАТФОРМЕ ЗА ИЗГРАДЊУ ЗНАЊА И КАПАЦИТЕТА ЗА ДИЈАЛОГ.....	91
<i>Катарина Данков, проф. др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> СМЕДЕРЕВО – КРЕАТИВНИ ГРАД: ИСТРАЖИВАЊЕ КРЕАТИВНОГ ИДЕНТИТЕТА СТАРОГ ЈЕЗГРА СМЕДЕРЕВА У ЦИЉУ ЊЕГОВЕ ПРЕПОЗНАТЉИВОСТИ.....	99
<i>Катарина Медар, др Петар Митковић</i> ТАКТИЧКИ УРБАНИЗАМ – ОД НЕФОРМАЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА ДО ДУГОРОЧНИХ РЕШЕЊА.....	107
<i>др Љиљана Стошић Михајловић, Предраг Михајловић</i> УЛОГА ЕКОНОМСКИХ ПРИНЦИПА У САВРЕМЕНОМ УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ.....	115
<i>др Милена Динић Бранковић, Милица Игић, др Петар Митковић, Јелена Ђекић</i> САВРЕМЕНИ УРБАНИСТИЧКИ КОНЦЕПТИ У ПЛАНИРАЊУ И ПРОЈЕКТОВАЊУ СУБУРБАНИХ ПОДРУЧЈА – ТЕОРИЈСКЕ ПОСТАВКЕ И ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ.....	121
<i>др Данијела Миловановић Родић, др Александра Ђорђевић, Марија Мићановић</i> РАЗНОЛИКОСТ ПРАКСИ ПЛАНИРАЊА: ПОУКЕ И ИСКУСТВА ПРОЈЕКТА РЕГЕНЕРАЦИЈЕ VIII И IX ОКРУГА У БУДИМПЕШТИ.....	131
<i>Стефан Матијевић, др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> МУЛТИМОДАЛНИ ЧВОР У СЛУЖБИ УРБАНЕ РЕГЕНЕРАЦИЈЕ: НОВА ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА У СМЕДЕРЕВУ.....	139
<i>Доц. др Милена Вукмировић, Ена Миљковић</i> ПРИМЕНА КОНЦЕПТА ЗЕЛЕНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ У ПРОЦЕСУ УРБАНОГ РАЗВОЈА.....	147

Садржај

<i>мр Марко Иванишевић, Лука Сабљић, др Даворин Бајић</i> ВЕБ-ГИС АПЛИКАЦИЈЕ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА КАО СЕРВИСИ ЗА ПРЕГЛЕД ДОКУМЕНАТА ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА – ИСКУСТВА ИЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ.....	155
<i>Марија Десић, проф. др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић</i> СТВАРАЊЕ ЗОНЕ РЕКРЕАЦИЈЕ У СМЕДЕРЕВУ ПО НАЧЕЛИМА КОНЦЕПТА PLEASURE CITY.....	163
<i>Др Верољуб Трифуновић, Мирјана Ђурић, Иван Радуловић, Лазар Мандић</i> ПЛАН УРБАНИСТИЧКЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ГРАДСКИХ НАСЕЉА - РАЗВОЈ КОНЦЕПТА У УРБАНИСТИЧКОЈ ПРАКСИ СРБИЈЕ - НАСЕЉЕ СТАРА ВАРОШ У КРАГУЈЕВЦУ.....	169
<i>Дејан Пухало</i> РЕГУЛАЦИЈА И ПРОСТОРНО-ФУНКЦИОНАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА ИСТОРИЈСКИХ УРБАНИХ ЧЕТВРТИ ТРЕБИЊА.....	179
<i>Бојан Алимпић, Јана Богдановић, Ксенија Лукић</i> КРЕИРАЊЕ НОВОГ ИДЕНТИТЕТА ГРАДА КРОЗ РАЗВОЈ ЈАВНИХ ПРОСТОРА И ТРГОВА У ПЕРИОДУ 2015-2020 У ШАПЦУ.....	185
<i>др Малина Чворо, Јелена Павловић</i> ГРАДСКИ ТРГ КАО ИНТЕГРАЛНИ ДИО САВРЕМЕНОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА БАЊЕ ЛУКЕ.....	195
<i>Соња Стојановић, Татјана Здравковић, Соња Јанковска Станковић</i> ТРГ У ЛЕСКОВЦУ - ИЗАЗОВИ И РЕАЛИЗАЦИЈА.....	203
<i>др Марија Лалошевић, Јелена Ђерић</i> КОНТИНУИТЕТ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА КРОЗ ГЕНЕРАЦИЈЕ – ПРИМЕР ПОДРУЧЈА КНЕЗ МИХАИЛОВЕ УЛИЦЕ У БЕОГРАДУ, СРБИЈА.....	211
<i>др Љиљана Стошић Михајловић, Марија Михајловић</i> МЕТОДЕ ПРОЦЕНЕ ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОСТИ У УРБАНОЈ КОМАСАЦИЈИ.....	223
<i>Предраг Михајловић, Марија Михајловић</i> РАЗВОЈ НОВИХ МОДЕЛА УРБАНЕ КОМАСАЦИЈЕ И УРБАНИСТИЧКОГ УРЕЂЕЊА НАСЕЉА.....	229
II УЛОГА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА У ДРУШТВУ – Е-ПРОСТОР.....	235
<i>мр Ђорђе Милић, мр Борко Драшковић, Љиљана Живковић, Дарко Вучетић</i> КОНЦЕПТУАЛНИ ОКВИР И СТРУКТУРА ПЛАТФОРМЕ ЗА ПРИПРЕМУ, КООРДИНАЦИЈУ И ПРАЋЕЊЕ ИЗРАДЕ ДОКУМЕНАТА ПРОСТОРНОГ И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА Е-ПРОСТОР.....	237
<i>Бинела Бојовић, Бојана Марић, Милена Трифуновић</i> МОДЕРНИЗАЦИЈА НАДЗОРА У ПОСТУПКУ КОМАСАЦИЈЕ ЗЕМЉИШТА.....	247
<i>Давор Ђуран, Василија Живановић, Олга Дамњановић, Бојан Теодосијевић</i> НАЦИОНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА КРОЗ ПРИЗМУ СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКЕ АНАЛИЗЕ – ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ АСПЕКТ, ТРЕНУТНЕ И ОЧЕКИВАНЕ КОРИСТИ ЗА ДРУШТВО У ЦЕЛИНИ.....	255
<i>Дијана Обровић</i> КАТАСТАР ВОДОВА – ПРОЦЕДУРА, ВРСТЕ УПИСА, ДОКУМЕНТА.....	261
<i>Драгана Милићевић Секулић, Соња Ракић, Лепосава Тишић</i> АТРАКТИВНОСТ УЛАГАЊА У ЗЕМЉИШТЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....	269
<i>Вања Шимунић, Др Иван Поттић</i> ПРОСТОРНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О НЕФОРМАЛНИМ ОБЈЕКТИМА У СЛУЖБИ УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА И ПРОСТОРНОГ ПЛАНИРАЊА.....	273
<i>Марко Драгутиновић, Марина Кањо</i> ПОСТУПАК ПОДНОШЕЊА ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ПРИ ОЗАКОЊЕЊУ ОБЈЕКТА И УПИСУ ОБЈЕКТА У ОБЈЕДИЊЕНОЈ ПРОЦЕДУРИ.....	281
<i>Србислав Станојловић, Оливера Коматина, Немања Паунић, др Марина Јовановић Миленковић, мр Саша Рикановић</i> ГЕОСРБИЈА – ИНТЕГРАЦИЈА РЕГИСТАРА У АКЦИЈИ КРОЗ РЕГИСТАР РИЗИКА И НАЦИОНАЛНОГ РЕГИСТРА ИНВЕСТИЦИОНИХ ЛОКАЦИЈА.....	287

Ас. др Бранислав Антонић¹

ОПАДАЊЕ ГРАДОВА СРЕДЊЕ ВЕЛИЧИНЕ У СРБИЈИ: ДА ЛИ И КАКО ПОЛОЖАЈ ГРАДА У СКЛОПУ ДРЖАВЕ УТИЧЕ НА ОВУ ПОЈАВУ?

SHRINKAGE OF MIDDLE-SIZE CITIES IN SERBIA: DOES AND HOW THE POSITION OF A CITY WITHIN THE COUNTRY AFFECT THIS PROCESS?

Према последњем попису становништва из 2011. године преко 70% градских насеља у Србији је у опадању, односно са опадањем броја становника услед неповољних прилика у локалној привреди. Ово се први пут дешава у мирнодопској историји државе. Слично томе, први пут урбано опадање преовлађује и међу градовима средње величине у Србији. Како су они махом окружна средишта битна у мрежи насеља државе, поставља се питање функционисања целе Србије у просторном смислу. Проблем опадања средње великих градова није везан само за Србију, већ је више-мање присутан у целој Европи. Посебно је чест у источној, бившој социјалистичкој Европи. Иако су разлози опадања градова различити, и даље се наглашава опадања градова услед проблема у претструктурирању локалне индустрије као привредне окоснице града 20. века. Међутим, прва истраживања градова у опадању у Србији показују да и други чиниоци веома утичу на овај процес, укључујући удаљеност од главних градских средишта у Србији (Београд, Нови Сад, Ниш и Крагујевац), близину државне границе или положај на аутопуту као тренутно најважнијој инфраструктурној вези у оквиру државе. Сви они се могу подвести под питање да ли су градови добро умрежени у склопу простора Србије и непосредног окружења. Циљ рада је да провери да ли и како демографско стање градова средње величине у Србији који су и окружна средишта се односи према три напред истакнута просторна показатеља. Тиме се посредно говори колико су они „глобални“ или „не-глобални“, што се према најновијим теоријама глобализације сматра кључним по будућност градова. Сходно томе, главни допринос рада је да укаже који проблеми по питању умрежености градова у Србији су важни за планско решавање како би се што боље трасирао њихов будући развој.

The latest population census from 2011 showed that 70% urban settlements in Serbia were shrinking; in other words, with population loss caused due to the negative state of local economy. This happened the first time in the peacetime history of the country. Similarly, this was the first time that urban shrinkage dominated among middle-size cities in Serbia. Knowing that these cities are mainly district seats in the settlement network of the country, the functioning of the whole Serbia in its territorial sense arises. The problem of the shrinkage of middle-size cities does not characterise Serbia only; it is more or less present in Europe at the whole, but it is especially frequent in eastern, post-socialist Europe. Although reasons for shrinkage are different, the problems of the pre-structuring of local industry, key local economy of 20th-century city, are still emphasised as critical. However, preliminary research on shrinking cities in Serbia shows that the other factors strongly influence on this process, including the issues of the distance to major urban centres in Serbia (Belgrade, Novi Sad, Niš, and Kragujevac), the proximity of national border and the city position on highway, by far the most important infrastructure link in the country today. All these factors can be covered by the issue are the cities well-networked within Serbia and surrounding countries. The aim of this paper is to check if and how the demographic state of middle-size cities in Serbia with the status of a district seat related to the three afore underlined spatial factors. In that way, it indirectly reveals are they “global” or “non-global” cities, which is considered as essential for the future of a city by the theories of globalisation. Therefore, the main contribution of this paper is to indicates which problems in the networking of cities in Serbia are important for their urban planning, aiming to better direct their future development.²

¹ Др Бранислав Антонић, дипл.инг.арх., асистент на Департману за урбанизам, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Београд, antonic83@gmail.com.

² Овај научни рад је урађен ради унапређења истраживачке основе за два међународна пројекта: (1) Еразмус+ КА203 пројекат „Creative Danube: Innovative teaching for inclusive development in small and medium-sized Danubian cities / Креативни Дунав: Иновативна настава за укључени развој малих и средње великих подунавских градова“ (2019-2022) и (2) Пројекат „DANube Urban Brand + Building Regional and Local Resilience through the Valorization of Danube’s Cultural Heritage / Дунавски градски бренд + изградња регионалне и локалне отпорности кроз вредновање подунавског културног наслеђа – DANUrB+“ (2020-2022) INTERREG подунавског програма прекограничне сарадње ЕУ.

1. УВОД

По последњем попису становништва у Србији, а први пут у њеној мирнодопској историји, већина градова се нашла пред проблемом опадања броја становника. **Опадало је чак 71%** званично уврштених градских насеља (Антонић и др., 2020). Иако је у општем смислу приметно да градови не само у Србији већ и шире опадају чешће уколико нису велики (Restrepo Cadavid и др., 2017), ипак је за српске услове била новина да су први пут почели масовно опадати **градови средње величине**. За државу би дато питање сигурно требало бити значајно будући да ови градови као средишта округа у Србији имају битну улогу на државном нивоу, па, самим тим, њихово опадање представља велики изазов за развој државе у просторном смислу (Djukić et al, 2017).

Није за утеху рећи да Србија није по градовима у опадању никакав изузетак у Европи, посебно ако се узме у разматрање њен источни део, тј. бивше социјалистичке државе (Mukhnenko & Turok, 2008). Већ на почетку трећег миленијума у овој регији је **опадало 85%** великих градова са преко 200.000 становника, где је прелазак из социјализма у капитализам имао све назнаке „шок терапије“ по источноевропске градове. У западном делу континента је током краја 20. века опадало „само“ 40% таквих градова (Turok & Mukhnenko, 2007). Чак неке суседне државе, попут Бугарске и Румуније, имају и значајно виши удео градова у опадању од Србије. Опадању су посебно подложни мањи и просторно искључени градови (Restrepo Cadavid и др., 2017).

За већину европских градова у опадању као главни „кривац“ за губитак становништва означавају се проблеми у привредном пререструктурирању и то посебно у домену **индустрије**. **Нагла деиндустријализација** ранијих индустријских средишта широм Европе током последњих деценија 20. века допринела је да се губитком радних места значајно утиче на демографско опадање у датим градовима (Haase и др., 2013).

Међутим, овде треба приметити **другачије обрасце опадања** међу државама (Haase и др., 2013). Ово је чак приметно и ако се само погледају Србији суседне државе. У Мађарској, на пример, опадају градови на истоку државе, а расту они на западу, дуж границе са најразвијенијим суседом, Аустријом, и то без обзира њихову величину. У Бугарској, где опада готово 95% градова, поред Софије расту само они градови који су и значајна летња и зимска туристичка одређишта на Црном мору и Родопима, опет без везе према њиховој величини. У Украјини су, пак, брже опадали градови на истоку и југу, чија је привреда била више везана за рударство и тешку индустрију (Restrepo Cadavid и др., 2017). У Румунији, опет, значајну улогу у опадању има степен вештачки наметнуте индустријализације који је експресно постигнут током раздобља позног социјализма током владавине Н. Чаушескуа, па су овакви градови нагло опали после слома индустрије на почетку пост-социјалистичке транзиције (Danciu и др., 2016).

Последњих година се све више пажња истраживача градова у опадању помера од индустрије ка другим узроцима, мада је ово и даље на маргинама светских истраживања. Деиндустријализација држава западног света, а потом и бивших социјалистичких држава, се догодила упоредо са преносом индустрије у друге делове света, а нарочито у Источну и Југоисточну Азију. Код бивших социјалистичких држава се ово десило веома брзо, са свим елементима непланског и наглог процеса. Пребацавањем главнице индустријске производње се у причу о градовима у опадању уводи и значај процеса **глобализације**, који се данас сматра кључним да ли ће неки град расти или опадати (Pallagst, 2007). Претходно наведено пребацавање индустријских капацитета из једног у други део света само један елемент глобализације, јер глобализација много свеобухватнији процес – под њом се подразумева опште повезивање света кроз промет робе, размену идеја, култура, занимања и радних места (Soja, 2000). Ово је на првом месту постигнуто развојем **интернета** као савремене инфраструктуре, чиме се остварује брз проток информација (Wolf, 2014).

Уопште говорећи, **развој инфраструктуре** и, тиме, **умрежености**, се све више намеће као важнији од саме локалне индустрије по будућност градова. За градове који теже да буду растући веома је битно да буду чворишта логистике, протока података и технолошког развоја (Martinez-Fernandez и др., 2012). Ипак, услед дерегулације тржишта у неолибералном друштву данас умањене су мере државе благостања (Harvey, 2005), па је све осетнија неравномерност у мрежи градова. У њој све више предњачи релативно мали број растућих глобалних градова (Martinez-Fernandez и др., 2012).

Градови у опадању су махом супротност овоме. Они припадају много већем скупу **недовољно умрежених градова** (Schlappa & Neill, 2013). У случају градова у опадању развијених држава, њих можемо назвати и **неглобалним градовима** (Ren, 2011). Дате градове одликује да су то махом традиционална средишта индустрије, где је управо дата привредна грана била велико ограничење у развоју, које није надокнађено кроз умрежавање и развој инфраструктуре у нова средишта технологије и новина. Већина ових градова су мали и средње велики, где је и затечена

величина града била битна за укључење у глобалне процесе умрежавања (Renn, 2011). треба додати и да се појмови неглобалог града и града у опадању могу поистоветити само у развијеним државама, пошто у земљама у развоју огромна већина градова и даље расте, без обзира на њихову величину и друге одреднице.

Питање **умрежавања** као кључног именованог глобализације има значај из угла већ уоченог масовног опадања градова средње величине који су окружна средишта у Србији. По теоријама умрежавања градова, кључни елементи умрежавања једног града је да је град што боље умрежен, тј. да има што више веза са градовима у непосредном окружењу, и да те везе нису једносмерне, одн. да дати град није зависан од неког другог града (Ралевић, 2006). Користећи ове постулате, ово истраживање има за циљ да провери **степен умрежености средње великих градова у Србији** и то кроз прилагођавање постулата у виду три ужа истраживања: удаљеност од главних градских средишта у Србији, близину државне границе и положај на аутопуту као тренутно најважнијој инфраструктурној вези у оквиру државе. Тиме се посредно говори колико су они глобални или неглобални. Сходно томе, главни допринос рада је да укаже који проблеми по питању умрежености градова у Србији су важни за планско решавање како би се што боље трасирао њихов будући развој.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

У раду је примењена **вишекритеријумска анализа**, а основна јединица истраживања је **град средње величине** у Србији који има статус средишта округа, па, самим тим, је важан за функционисање мреже градова и целокупне државе. За ове градове је такође особено да су величине од приближно 30 до 100 хиљада становника, где је Суботица највећи град (97.910 стан, 2011. године), а Прокупље најмањи (27.333 стан.). Укупно на подручју Србије има **21 такав град**.³ Сви ови градови имају и статус града, мада то имају још нека градска насеља у Србији (Вршац, Нови Пазар, Лозница). У изабраним градовима за испитивање живело је око 15% становништва Србије⁴, а окрузима чија су они средишта живело је више од половине становништва државе.

У функционалном смислу сви изабрани градови као **окожна средишта** имају релативно сличан профил. На пример, у датим градовима постоје регионалне канцеларије и агенције, окружни и/или привредни судови, окружне болнице, омањи тржни центар и обично једна до две установе високог или вишег образовања. Све напред наведено је важно како би се урадило њихово **упоредно испитивање** кроз установљене критеријуме.

Као критеријуми узимају се **три параметра** који су већ споменута у склопу расправе о значају умрежености градова у државним оквирима:

- 1) удаљеност изабраних градова од главних градских средишта у Србији (Београд, Нови Сад, Ниш и Крагујевац),
- 2) Близину државне границе и
- 3) положај на аутопуту као тренутно најважнијој инфраструктурној вези у оквиру државе⁵.

Дата испитивања по овим критеријумима су упоређена за демографским трендовима у градовима на основу раста или пада становништва у последњем **међупописном раздобљу 2002-2011**. На основу тога су утврђени главни резултати и налази на основу којих су изведене последње препоруке.

3. АНАЛИЗА ГРАДОВА СРЕДЊЕ ВЕЛИЧИНЕ У СРБИЈИ

Као што је напоменуто раније, изабрани скуп градова средње величине и са статусом средишта округа је први пут имао опадање становника и последњем међупописном раздобљу 2002-2011 (РЗС, 2014). **Пад је био 1,6%**. Од тога, 7 (33%) градова су забележили раст броја становника између два последња пописа, док је највећи број имао благо, али ипак приметно опадање до 5%. Највећи пораст имало је Краљево, преко 10%, вероватно повезано за утицај интерно расељених лица са Косова и Метохије, док је највећи пад и то преко 10% имао Бор, као једини изразито

³ Биће истражени градови средње величине који су средишта округа на подручју Средишње Србије и Војводине. на овом подручју укупно постоје 24 округа, уз Град Београд као посебну подручну јединицу. Умањењем за три окружна средишта који су велики градови (Нови Сад, Ниш и Крагујевац), добија се скуп од укупно 21 града.

⁴ Рачуна се Србија без АП Косово и Метохија.

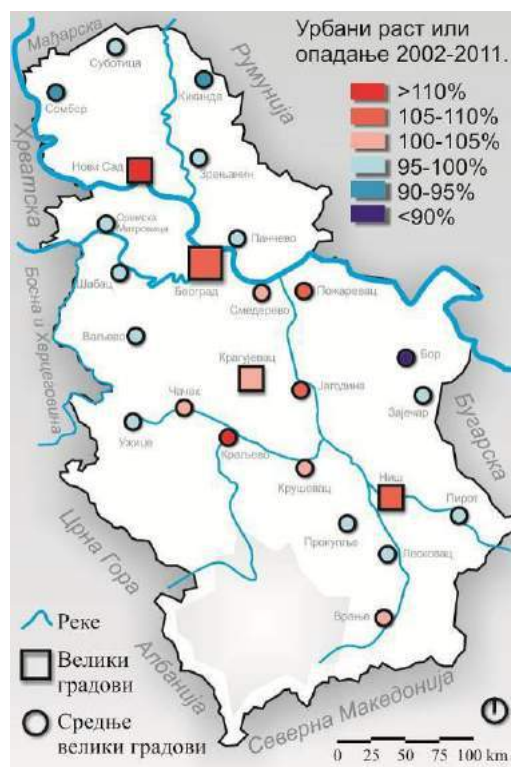
⁵ Ради једноставности испитивања, узима се мрежа аутопутева која данас постоји или је у изградњи. Већина аутопутних праваца који су скоро изграђени је била у поступку изградње последњих 10-15 година, чиме је релевантна за данашње истраживање.

рударски град у истраживаном скупу градова. Појединачно гледано, градови су имали следећи демографски развој:

Табела 1: Демографско кретање становника по истраживаним градовима у Србији 2002-2011.

Бр.	Град	Број становника		Раст/пад 2011/2002.
		2002.	2011.	
	Суботица	99.981	97.910	97,93%
	Зрењанин	79.773	76.511	95,91%
	Панчево	78.938	76.203	96,54%
	Чачак	73.217	74.859	102,24%
	Смедерево	62.805	64.175	102,18%
	Краљево	57.411	64.175	111,78%
	Лесковац	63.185	60.288	95,42%
	Ваљево	61.035	59.073	96,79%
	Крушевац	57.347	58.745	102,44%
	Врање	55.052	55.138	100,16%
	Шабац	55.163	53.919	97,74%
	Ужице	54.717	52.646	96,22%
	Сомбор	51.471	47.623	92,52%
	Пожаревац	41.736	44.183	105,86%
	Пирот	40.678	38.785	95,35%
	Зајечар	39.491	38.165	96,64%
	Кикинда	41.935	38.065	90,77%
	Срем. Митровица	39.084	37.751	96,59%
	Јагодина	35.589	37.282	104,76%
	Бор	39.387	34.160	86,73%
	Прокупље	27.673	27.333	98,77%

Слика 1: Категоризација истраживаних градова према расту/паду 2002-2011.

3.1. Анализа 1: близина државне границе као чинилац

Већ се на првој карти (сл. 1.) лако увиђа да **близина државне границе утиче** на раст или опадање градова средње величине у Србији. Урађена су и прва истраживања, која јасно показују ову зависност код српских градова. Градови са растом су махом они који су смештени у средишњем делу главне осовине државе север-југ, као и секундарној осовини дуж Западне Мораве. Очигледно да дуга затвореност државе током 1990-их година, као и постојање „тврдих“ граница ка већини суседа утиче значајно на просперитет и демографске трендове пограничних градова (Djukić и др., 2017).

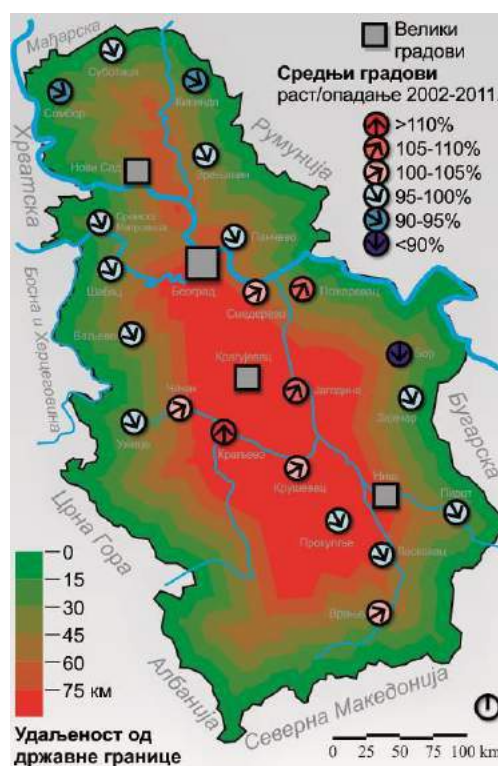
Ипак, урађена је анализа ради даљег разјашњења ове зависности, кроз **категоризацију**. Рачуната је удаљеност од „нулте тачке“ града, главног трга или улице, до најближе границе. На тај начин је успостављено **шест категорија** (Табела 2; Слика 2):

- 1) Категорија 6: 0-15 км;
- 2) Категорија 5: 15-30 км;
- 3) Категорија 4: 30-45 км;
- 4) Категорија 3: 45-60 км;
- 5) Категорија 2: 60-75 км;
- 6) Категорија 1: >75 км.

Табела 2: Анализа односа између удаљености града од државне границе и његовог раста/пада

Бр.	Град	Најближа граница		Категорија
		Држава	У км	
	Суботица	МАЂ	8	6
	Зрењанин	РУМ	33	4
	Панчево	РУМ	55	3
	Чачак	БиХ	61	2
	Смедерево	РУМ	38	4
	Краљево	БиХ	92	1
	Лесковац	БУГ	44	4
	Ваљево	БиХ	33	4
	Крушевац	БУГ	86	1
	Врање	МАК	23	5
	Шабац	БиХ	28	5
	Ужице	БиХ	25	5
	Сомбор	ХРВ	16	5
	Пожаревац	РУМ	25	5
	Пирот	БУГ	22	5
	Зајечар	БУГ	10	6
	Кикинда	РУМ	8	6
	Срем. Митровица	БиХ	22	5
	Јагодина	БУГ	90	1
	Бор	БУГ	26	5
	Прокупље	БУГ	81	1

Слика 2: Категоризација истраживаних градова према датом параметру

Очигледно је да близина државне границе подстиче брже опадање броја становника. Међутим, такође се уочава да близина две државне границе (тј. „близина тремоје“) у случају Србије утиче на појаву крајности по урбано опадање, а то је посебно везано за тзв. „старе границе“, успостављене после првог светског рата, ка Румунији, Бугарској и Мађарској, што се посебно лоше одразило по три највише погођена града опадањем: Бор, Кикинду и Сомбор, који се управо налазе у оваквој ситуацији.

3.2. Анализа 2: близина градова вишег реда као чинилац

Друга анализа се односи на однос близине градова вишег реда у односу на демографска кретања. Градови вишег реда, односно **велики градови у Србији**, су градови са више од 100.000 становника. Укупно четири града спадају у ову скупину: Београд, Нови Сад, Ниш и Крагујевац. Сви дати градови су у важећем просторном плану Републике Србије означени као центри чији значај превазилази значај државе (СРС, 2010). Истовремено то су највећа насеља и незванична средишта НСТЈ⁶ регија у Србији.

Ради потпуног приказа стања ова анализа је урађена као двострука. Прво се анализира однос кретања броја становника истраживаних градова у односу на **удаљеност према Београду** као главном граду државе, где категорије рачунају на сваких 50 километара. (табела и слика 3). Потом се анализира однос кретања броја становника истраживаних градова у односу на њима најближи град вишег реда, тј. незванично **регионално седиште**, где се категорије рачунају на сваких 20 километара, а у одређеним случајевима унета су и друга регионална средишта са удаљеношћу до 100 километара (слика и табела 4). При томе, у оба дела анализе се примењује **удаљеност возњом** (аутомобил, аутобус) за разлику од просте географске удаљености која би се обавила летом⁷ и која није релевантна за државу величине Србије. Даље, удаљеност се гледа само државним путевима, па се одређени правци који су можда краћи, али су нижег реда, изузимају.

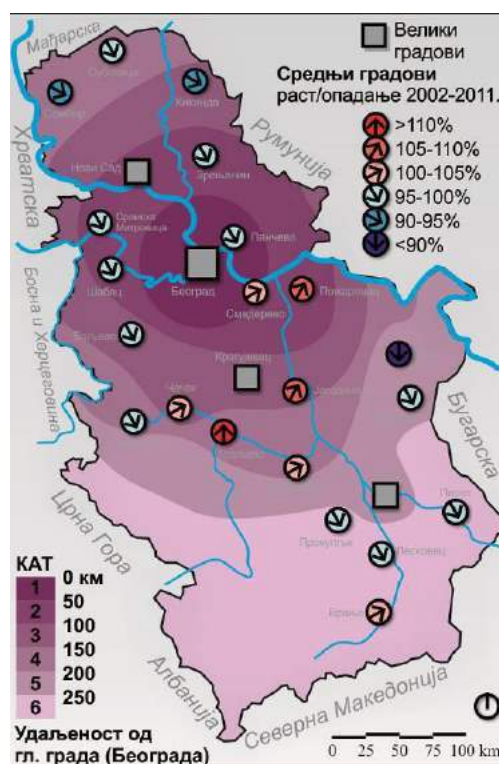
⁶ Номенклатура територијалних статистичких јединица (НСТЈ) је често познатија под француским аконимом NUTS (фр. *Nomenclature des unités territoriales statistiques*).

⁷ На енглеском језику се прави разлика између такозваних удаљености летом и удаљености возњом (енг. *Flying distance*, одн. *Driving distance*).

Табела 3: Анализа односа између удаљености града од главног града и његовог раста/пада

Бр.	Град	Удаљеност од главног града – Београда (у км)	Категорија
	Суботица	189	4
	Зрењанин	75	2
	Панчево	19	1
	Чачак	141	3
	Смедерево	48	1
	Краљево	168	4
	Лесковац	277	6
	Ваљево	93	2
	Крушевац	195	4
	Врање	342	6
	Шабац	88	2
	Ужице	197	4
	Сомбор	180	4
	Пожаревац	81	2
	Пирот	304	6
	Зајечар	244	5
	Кикинда	136	3
	Срем. Митровица	74	2
	Јагодина	139	3
	Бор	244	5
	Прокупље	261	6

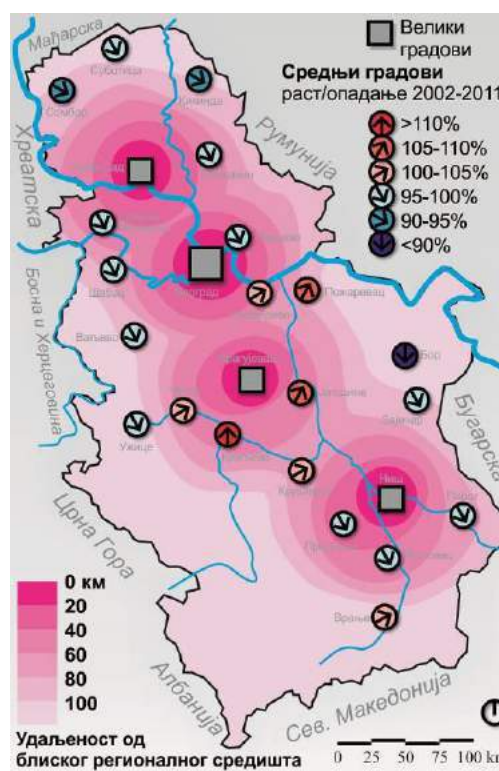
Слика 3: Категоризација истраживаних градова према датом параметру

Табела 4: Анализа односа између удаљености града од регион. средишта и његовог раста/пада

Бр.	Град	Удаљеност од блиског регион. средишта (у км)	Категорија
	Суботица	107 (НС)	6
	Зрењанин	54 (НС) / 75 (БГ)	2
	Панчево	19 (БГ)	1
	Чачак	54 (КГ)	3
	Смедерево	48 (БГ) / 90 (КГ)	2
	Краљево	53 (КГ)	3
	Лесковац	44 (НИ)	3
	Ваљево	93 (БГ)	5
	Крушевац	72 (КГ) / 72 (НИ)	3
	Врање	109 (НИ)	6
	Шабац	70 (НС) / 88 (БГ)	3
	Ужице	111 (КГ)	6
	Сомбор	93 (НС)	5
	Пожаревац	81 (БГ) / 96 (КГ)	4
	Пирот	71 (НИ)	4
	Зајечар	98 (НИ)	5
	Кикинда	108 (НС)	6
	Срем. Митровица	53 (НС) / 74 (БГ)	2
	Јагодина	52 (КГ)	3
	Бор	125 (НИ)	6
	Прокупље	30 (НИ)	2

Слика 4: Категоризација истраживаних градова према датом параметру

Напомене:
¹ Београд-БГ; Нови Сад-НС; Ниш-НИ; Крагујевац-КГ
² Исправка категорије за једну ниже уколико је град на мање од 100 км два регионална средишта.

Две урађене анализе удаљености дају сасвим другачије закључке како велики градови у Србији утичу на градове средње величине. Док се у случају када се посматра само удаљеност од Београда као највећег града и престонице државе не уочава јасно повезаност између раста или пада броја становника града и његове удаљености од Београда, дотле се веома добро сагледава да је **удаљеност од првог већег града** који има одлике регионалног средишта повезана са питањем да ли дати град средње величине има пораст или опадање броја становника.

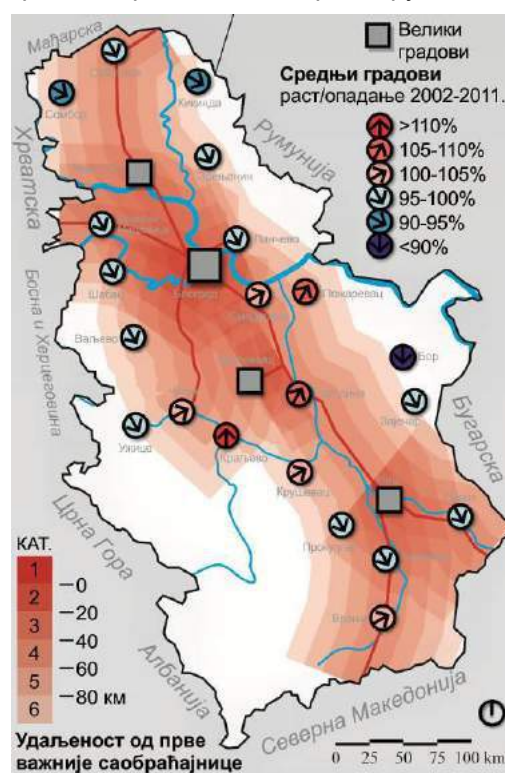
3.3. Анализа 3: близина и положај на аутопуту као чинилац

Последња анализа испитује да ли удаљеност града средње величине од **аутопута** или сличне брзе саобраћајнице са четири траке⁶ утиче приметно на раст или опадање града. У овом случају узета је мрежа данас актуелних важних државних саобраћајница, јер је највећи број њих постојао или био у изградњи пре десетак година. У случају ове анализе као прва категорија узети су градови који су на таквој саобраћајници, тј. где она пресеца или макар дотиче повезано изграђено градско подручје. Осталих пет категорија се ниже тако да свака представља следећи по реду појас од по 20 км од најближе важније саобраћајнице.

Табела 5: Анализа односа између удаљености града од најближе важније саобраћајнице

Бр.	Град	Удаљеност у км од најближе саобраћајнице	Категорија
	Суботица	8	2
	Зрењанин	44	4
	Панчево	0	1
	Чачак	0	1
	Смедерево	12	2
	Краљево	34	3
	Лесковац	9	2
	Ваљево	24	3
	Крушевац	24	3
	Врање	0	1
	Шабац	30	3
	Ужице	63	5
	Сомбор	52	4
	Пожаревац	18	2
	Пирот	0	1
	Зајечар	85	6
	Кикинда	77	5
	Срем. Митровица	0	1
	Јагодина	0	1
	Бор	85	6
	Прокупље	21	3

Слика 5: Категоризација истраживаних градова према датом параметру

Закључак из претходне табеле је да је положај на или близина важне саобраћајнице **веома битна по будућност града** у демографском смислу. Ово има значај нарочито ако се зна да се на овај елемент анализе може утицати кроз мере планирања простора, тј. кроз будућу изградњу савремене путне инфраструктуре. Треба нагласити и да се код ове зависности уочава и да дуготрајно незавршене саобраћајнице, где нема потпуног повезивања крајњих тачака, немају ни приближно исти повољан утицај по локалне демографске прилике.

4. ДИСКУСИЈА

Дискусија се заснива на упоредном прегледу вредности свих претходно спроведених испитивања по изабраним параметрима (Табела 6):

Табела 6: Упоредна анализа претходно спроведених испитивања

⁶ На пример, ово је случај са саобраћајницом између Београда и Панчева.

Бр.	Градови (редослед по расту)	Раст/пад становника 2011/2002.	Категорије према удаљености од				Укупно бодова К1+К3+К4	Најбољи критеријум (за <3)
			К1	К2	К3	К4		
			Најближе границе	Главног града	Регионал. средишта	Важније саобраћај.		
	Краљево	↑ 111,78%	1	4	3	3	7	К1
	Пожаревац	↑ 105,86%	5	2	4	2	11	К4
	Јагодина	↗ 104,76%	1	3	3	1	5	К1, К4
	Крушевац	↗ 102,44%	1	4	3	3	7	К1
	Чачак	↗ 102,24%	2	3	3	1	6	К4
	Смедерево	↗ 102,18%	4	1	2	2	8	К2
	Врање	↗ 100,16%	5	6	6	1	12	К4
	Прокупље	↗ 98,77%	1	6	2	3	6	К1
	Суботица	↘ 97,93%	6	4	6	2	14	К4
	Шабац	↘ 97,74%	5	2	3	3	11	К2
	Ваљево	↘ 96,79%	4	2	5	3	12	К2
	Зајечар	↘ 96,64%	6	5	5	6	17	—
	Срем. Митровица	↘ 96,59%	5	2	2	1	8	К4
	Панчево	↘ 96,54%	3	1	1	1	5	К2, К3, К4
	Ужице	↘ 96,22%	5	4	6	5	16	К2
	Зрењанин	↘ 95,91%	4	2	2	4	10	К2, К3
	Лесковац	↘ 95,42%	4	6	3	2	9	К4
	Пирот	↘ 95,35%	5	6	4	1	10	К4
	Сомбор	↓ 92,52%	5	4	5	4	14	—
	Кикинда	↓ 90,77%	6	3	6	5	17	—
	Бор	↓ 86,73%	5	5	6	6	17	—

Главни налази из претходне табеле су:

- 1) **Налаз 1:** У целини узев, градови који су имали лошије показатеље (катеорије) по изабраним критеријумима имали и су и лошије кретање броја становника током последњег међупописног раздобља 2002-2011;
- 2) **Налаз 2:** Градови који су забележили раст током посматраног међупописног раздобља углавном су били даље од границе и поред аутопута. Близина регионалног средишта (првог већег града) такође је имала утицај по локалне демографске токове, док се близина Београда значајно мање одражавала по ово;
- 3) **Налаз 3:** Иако су истраживани градови релативно слични по величини ипак се и овде уочава да градови који су мањи у изабраној скупини (мање од 50 хиљада становника) имају укупно гледано лошији демографски салдо у односу на веће.
- 4) **Налаз 4:** Градови који су имали најјачи пад становништва током посматраног међупописног раздобља (Сомбор, Кикинда и Бор) су такође имали лоше показатеље по већини истраживаних критеријума. Обрнути случај није био толико видљив. Резултати говоре да градови који су имали најбоље показатеље су често они градови који су због близине и лаке доступности од стране великих градова „у њиховој сенци“. Примери за дати налаз су Панчево, Смедерево и Сремска Митровица. Тако се доказује да и претерана близина и доступност посредно стварају неповољан утицај на демографски потенцијал градова средње величине у Србији.

5. ЗАКЉУЧАК

Спроведено истраживање градова средње величине који су средишта округа у Србији кроз четири анализе где се гледа однос раста или пада броја њиховог становништва према удаљености од државне границе, главног града, најближих регионалних средишта и важне саобраћајнице у целини говори да ови градови у Србији показују **одређене сличности** са сличним тенденцијама на нивоу света, а посебно Европе. Ово се нарочито код градова који **обележја просторне искључености**, како по питању удаљености од чворишта (већих градова),

тако и по удаљености од главних веза између чворишта (важнијих саобраћајница). Са друге стране, утицај **државне границе** се показао веома важан у оквирима Србије, а што није довољно наглашено у светским оквирима као битан чинилац урбаног опадања.

На основу тога **препоруче** за деловање кроз планирање, изградњу и уређење простора су:

- 1) **Државна граница** има веома велики неповољан утицај на развој српских градова, јер се ово код Србије поклапа и са удаљеношћу од четири већа града, смештених у средишњој осовини државе. Због тога је изразито битно јачање ових градова кроз **прекогранично повезивање** са градовима са друге стране границе, али и изградња **попречних саобраћајних праваца**, како би се смањило ефекат просторног и функционалног централитета већих градова.
- 2) Повезивање градова у **мрежу градова Србије** путем инфраструктуре (нарочито путне) је такође битно, али при томе дато повезивање не сме бити једносмерно, јер ће се постићи супротан ефекат „исисавања“ локалних потенцијала. Ово значи да се развој нових саобраћајних праваца мора бити пажљиво планиран код пограничних градова, јер дати правци морају што више умањити утицај државне границе као препреке.
- 3) Код градова средње величине који су **веома близу** великих градова, претерана близина и приступачност су сада пре ограничење у развоју, него предност. У овим случајевима треба предузети друге мере којима се јача **привлачност града**, пре свега кроз **јачање централно усмерених намена и садржаја** (пословање, трговина, јавне службе).
- 4) Истраживани градови су према четири изабрана параметра-критеријума показали веома различите резултате, што говори да се њихово **планирање не може једнообразно поставити**. Другим речима, неопходно је радити на успостављању кластера градова према кључним одредницама њиховог развоја како би се њихово **планирање тематски прилагодило** локалним околностима.

📖 РЕФЕРЕНЦЕ

- Антонић, Б., Ђукић, А. и Марић, Ј. (2020). Размере опадања градова у Србији на почетку трећег миленијума: садашњи трендови и поуке за будућност. У: А. Јевтић и Б. Драшковић (ур.), *Будућност градова и урбанизма* (стр. 31-41). Научно-стручни скуп: Летња школа урбанизма 2020, Пролом бања, Србија, 1-3. јул 2020. Београд: Удружење урбаниста Србије.
- Ралевић, М. (2006) *Моделовање урбаног процеса*. Београд: Архитектонски факултет.
- Републички завод за статистику – РЗС (2014). *Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991, 2002. и 2011.: Подаци по насељима*. Београд: РЗС.
- Скупштина Републике Србије – СРС (2010). *Закон о просторном плану Републике Србије 2010-2020*. Београд: Службени Гласник РС 2010/88.
- Danciu, M. I., Antonić, B. & Bica, S. M. (2019). How to Understand the Global Phenomenon of Urban Shrinkage at Local Level? Comparison of Urban Areas in Romania and Serbia. In: E. Vaništa Lazarević, M. Vukmirović, A. Krstić-Furundžić & A. Đukić (Eds.), *Keeping Up with Technologies to Create the Cognitive City* (pp. 138-152). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing
- Djukić, A., Antonić, B. & Vujičić, T. (2017). Urban Shrinkage in a 'Shrinking' Serbia – The Approach to a Global Phenomenon in a Local Context. *Geodetski Vestnik*, 61(4), 614-629. DOI: 10.15292/geodetski-vestnik.2017.04.614-629.
- Haase, A., Bernt M., Großmann K., Mykhnenko V. & Rink D. (2013). Varieties of shrinkage in European cities. *European Urban and Regional Studies*, 23(1), 86-102. DOI: 10.1177/0969776413481985.
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Martinez-Fernandez C., Kubo, N., Noya, A. & Weyman T. (Eds.) (2012). *Demographic Change and Local Development: Shrinkage, Regeneration and Social Dynamics*. Paris: OECD.
- Mykhnenko, V. & Turok, I. (2008). East European Cities — Patterns of Growth and Decline, 1960–2005. *International Planning Studies*, 13(4), 331-342. DOI: 10.1080/13563470802518958.
- Neill, W. & Schlappa, H. (Eds.) (2016). *Future Directions for the European Shrinking City*. New York: Routledge.
- Pallagst, K. (2007). *Growth management in the US between theory and practice*. Aldershot, UK: Ashgate.
- Soja, E. (2000). *Postmetropolis: critical studies of cities and regions*. Oxford: Blackwell.
- Turok, I. & Mykhnenko, V. (2007). The trajectories of European cities, 1960–2005. *Cities*, 24(3), 165–182. DOI: 10.1016/j.cities.2007.01.007.
- Wolf, M. (2014). Shaping Globalization. *Finance & Development*, 51(3), 22–25.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

711.1/.4(082)

ЛЕТЊА школа урбанизма и управљања
геопросторним подацима (17 ; 2021
; Врњачка Бања)

Искуства и перспективе урбанистичког планирања
са једностепеним концептом плана као основним ; Улога
геопросторних података у друштву - е-простор = Experience
and perspectives of urban planning with single-stage plan concept
as basic one ; Role of geo-data in society - e-space / Међународна
конференција 17. Летња школа урбанизма и управљања
геопросторним подацима, Врњачка Бања, 10-12. јун 2021.
= International Conference 17th Summer School of Urbanism and
Geo-data Management ; [организатори] Удружење урбаниста
Србије [и] Републички геодетски завод = [organizers] Serbian
Town Planners Association [and] Republic Geodetic Authority
; [уредници Александар Јевтић, Борко Драшковић]. - Београд
: Удружење урбаниста Србије, 2021 (Ниш : Униграф). - [6], 294 стр.
: илустр. ; 30 cm

Тираж 300. - Стр. [3]: Предговор / Александар Јевтић. - Напомене
и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад.
- Abstracts.

ISBN 978-86-84275-44-0

а) Просторно планирање - Зборници б) Урбанистичко планирање
- Зборници

COBISS.SR-ID 39555849

ISBN-978-86-84275-44-0